

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 13 (1999)

Μανουήλ Ι. Γεδεών, Πατριαρχικοί πίνακες

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

doi: [10.12681/deltiokms.160](https://doi.org/10.12681/deltiokms.160)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κιτρομηλίδης Π. Μ. (1999). Μανουήλ Ι. Γεδεών, Πατριαρχικοί πίνακες. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 13, 408–410. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.160>

παρουσίασαν παρόμοια έργα. Μόνον όταν θα δημοσιευθούν και άλλα βιβλία με τὸν ἴδιο σκοπὸ καὶ τὴν ἴδια κατεύθυνση γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου, θὰ εἶναι εὐκολότερη ἢ ἀποτύπωση τοῦ ἱστοῦ τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ ἀκραίου, γεωγραφικά, αὐτοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΛΑΜΨΙΔΗΣ

Μανουήλ Ἰ. Γεδεών, *Πατριαρχικοὶ Πίνακες*, ἔκδοσις δευτέρα, Ν. Α. Φορόπουλος (ἐπιμ.), Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων, Ἀθήνα 1996, σσ. 914.

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Μανουήλ Γεδεών, στὸ ὁποῖο ἐκτίθενται «εἰδήσεις ἱστορικαὶ βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου μέχρι Ἰωακείμ Γ' τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, 36-1884», ἐκδόθηκε σὲ δέκα φυλλάδια μεταξὺ τοῦ Σεπτεμβρίου 1885 καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου 1890 στὸ αὐστριακὸ τυπογραφεῖο Lorenz & Keil τῆς Πόλης. Κυκλοφόρησε μὲ τὴ μέθοδο τῶν συνδρομητῶν, τῶν ὁποίων ὁ κατάλογος ἐπιτάσσεται στὸ δέκατο φυλλάδιό τῆς ἀρχικῆς ἔκδοσης, ὅπου ὁ συγγραφέας ἐξαιρεῖ τὴ συνδρομὴ ὅσων οὐσιαστικὰ τὸν ἐνίσχυσαν προκαταβάλλοντας τὴν ὀφειλὴ τους, παρὰ τὴν ὁποία ὅμως, ὅπως σημειώνει στὸ τέρμα τῆς ἐκδοτικῆς του ὁδύσσειας, «κύπτει ὑπὸ τὸ βᾶρος χρηματικῶν ὀφειλῶν δυσβαστάκτων».

Ὑπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἐκδόθηκε τὸ ὀγκωδέστερο ἴσως ἔργο τοῦ κορυφαίου λογίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῶν κάτω χρόνων, ἔργο ποῦ ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητη πηγὴ γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ συνθῆκες τῆς ἔκδοσης ἐξηγοῦν καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Ἀρχοντος Χαρτοφύλακος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας παρέμεινε ἐξ ὑπαρχῆς ἰδιαίτερα δυσεύρετο καὶ ὡς ἐκ τούτου δυσπρόσιτο στὴν ἔρευνα. Ἡ νέα ἔκδοση λοιπόν, τὴν ὁποία προγραμματίζε καὶ προετοίμαζε ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, καὶ πραγ-

ματοποιήθηκε με πρωτοβουλία τῆς κόρης του, Σοφίας Γεδεών, εἶναι ἰδιαίτερα εὐπρόσδεκτη διότι καθιστᾶ, ἕναν αἰῶνα καὶ πλέον μετὰ τὴν πρώτη ἔκδοση, τὸ ἔργο προσιτὸ στὴν ἔρευνα. Γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς βούλησης τοῦ συγγραφέα καὶ τῆς κληρονόμου του μόχθησε ὁ ἀκάματος μελετητῆς τῆς πατρῴας ἱστορίας Νικόλαος Λ. Φορόπουλος.

Τὸ κείμενο τῆς πρώτης ἔκδοσης ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἑκτενὴ «προδιοίκησιν» γιὰ τὴ θεσμικὴ ὑπόσταση τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀκολουθοῦν 254 σκιαγραφίες τῶν ἱεραρχῶν ποὺ ἐποίμαναν τὴν Ἐκκλησία τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, με συμβατικὴ ἀφετηρία τὸ ἔτος 36 μ.Χ. στὸ ὁποῖο τοποθετεῖται ἡ ἴδρυση τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας στὴ θρακικὴ ἀποικία τῶν Μεγαρέων ἀπὸ τὸν πρωτόκλητο τῶν ἀποστόλων. Τελευταῖος σκιαγραφεῖται ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ', κατὰ τὴν πρώτη του πατριαρχία (1878-1884). Κατὰ τὸν συγγραφέα, ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὑπῆρξε ὁ ἐμπνευστῆς τῆς σύνταξης τοῦ βιογραφικοῦ καταλόγου τῶν πατριαρχῶν.

Ὁ συγγραφέας εἶχε ἀναγγελεῖ ἤδη τὸ 1920, πρὶν ἀπὸ τὴν ὀριστικὴ ἀναχώρησή του ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅτι προγραμμάτιζε νέα ἔκδοση τοῦ ἔργου, με ὑλικὸ «τετράκις μεγαλύτερον τῆς παλαιᾶς ἐκδόσεως». Ἡ πρόθεσή του πραγματοποιεῖται τελικὰ χάρις στὸν μόχθο τοῦ ἐπιμελητῆ τῆς ἀνὰ χεῖρας δεύτερης ἔκδοσης. Στὸ ἀρχικὸ κείμενο ἐντάχθηκαν τὰ σημειώματα, οἱ προσθήκες καὶ διορθώσεις τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα καὶ ἔτσι διαθέτουμε τώρα μιὰ νέα πληρέστερη καὶ πλουσιότερη μορφή τοῦ ἔργου. Ἡ νέα ἔκδοση ἐμπλουτίζεται ἐπίσης με νέα κείμενα συναφῆ πρὸς τὸ θέμα τοῦ ἔργου. Συγκεκριμένα προστίθενται ἡ μονογραφία τοῦ Γεδεών γιὰ τοὺς ὀρθόδοξους ναοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ κείμενο τοῦ Γεωργίου Χατζηκωνσταντινίδη γιὰ τοὺς ἑννέα διαδόχους τοῦ Γρηγορίου Ε'. Οἱ δύο αὐτὲς μονογραφίες συνιστοῦν τὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου, ἐνῶ στὸ τρίτο μέρος παρουσιάζονται ἀνέκδοτες ἐπιστολές καὶ ἄλλα κείμενα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μ. Ἰ. Γεδεών. Ἐννέα χρήσιμοι πίνακες καὶ εὐρετήρια συμπληρώνουν τὴν ἔκδοση καὶ τὴν καθιστοῦν θεμελιῶδες ὄργανο γιὰ τὴν ἀποκρυπτογράφηση

τῆς πολυκύμαντης ἱστορίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἡ νέα ἔκδοση, πού καθιστᾷ προσιτὸ στὴν ἔρευνα ἕνα ἀπὸ τὰ κεφαλαιώδη ἔργα τοῦ Ἄρχοντος Χαρτοφύλακος καὶ χρονογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δὲν προσφέρει μόνον ἕναν ἀνεκτίμητο ἀμητὸ πληροφοριῶν στοὺς μελετητὲς ἀλλὰ καὶ μὴ γενικότερη ἀντίληψη γιὰ τὸ ἱστορικὸ γίγνεσθαι καὶ τὴ συλλογικὴ πορεία τοῦ Γένους, πού θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν, χωρὶς σοβαρὸ κίνδυνο ὑπερβολῆς, διατύπωση τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας πού πηγάζε ἀπὸ τὴ σύνολη παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Διερμηνεύει δηλαδὴ ὁ Γεδεὼν τὴν «ἔσω σοφίαν», πού ἀντιπαρατίθεται ἢ λειτουργεῖ παραπληρωματικὰ πρὸς τὴ θύραθεν γνώση καὶ γραμματεία. Χωρὶς τὸ ἔργο του εἶναι πλέον σχεδὸν ἀδύνατο νὰ προσεγγιστεῖ καὶ νὰ γίνεи κατανοητὴ μὲ ὄρους ἐπιστημονικοὺς αὐτὴ ἡ πνευματικὴ παρακαταθήκη. Εἶναι κάπως παράδοξο πάντως ὅτι στὶς μέρες μας τὸ ἔργο τοῦ Γεδεὼν προσελκύει περισσότερο μελετητὲς ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς θύραθεν παιδείας παρὰ αὐτόκλητους θιασῶτες τῶν παραδοσιακῶν ἀξιών. Ἡ νέα ἔκδοση τῶν *Πατριαρχικῶν Πινάκων*, γιὰ τὴν ὁποία χάριτας πολλὰς ὀφείλουμε στὸν Νικόλαο Α. Φορόπουλο, προσφέρει τὴν εὐκαιρία γιὰ ἕναν νέο καὶ οὐσιώδη διάλογο μὲ τὸν Ἄρχοντα χρονογράφο, τὸ ἐπιβλητικὸ του ἔργο καὶ τὸ πνεῦμα του.

Π. Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

Engin Berber, *Sancılı yıllar: İzmir 1918-1922. Mütareke ve Yunan İsgali Döneminde İzmir Sancığı* [Χρόνια ὀδύνης: Σμύρνη 1918-1922. Τὸ σαντζάκι τῆς Σμύρνης τὴν περίοδο τῆς Ἀνακωχῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς], Ἐκδόσεις Ayras, Ἀγκυρα 1997, σσ. 493.

Ὁ Engin Berber δὲν εἶναι ὁ μόνος Τοῦρκος μεταπτυχιακὸς φοιτητῆς, πού διαπίστωσε τὴν ἀνεπάρκεια τῶν πηγῶν καὶ τῆς βιβλιογραφίας στὴ μητρικὴ του γλώσσα γιὰ τὴν ἐρευνητικὴ προπαρασκευὴ τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς (μὲ ἀντικείμενο τὴ Σμύρνη